

в учебном процессе в университете, как говорится, «ведущих практиков»;

- возможности информационных порталов университетов должны существенно облегчить взаимодействие студентов между собой, студентов с преподавателями и преподавателей с преподавателями;

- уменьшит лекционной части аудиторной нагрузки в пользу практических занятий или семинаров;
- внедрить «Накопительную» систему оценки.

Список источников и использованная литература:

1. Гордеева Дарья Сергеевна, Савченков Алексей Викторович. Эффективность экономики образования в условиях нарастающего экономического кризиса // Вестник ЮУрГГПУ. 2017. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/effektivnost-ekonomiki-obrazovaniya-v-usloviyah-narastayuschego-ekonomicheskogo-krizisa>.
2. W.E. Becker *Economic Education International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences 2001*, Pages 4078-4084
3. Agarwal R., Day A. E. *The impact of the Internet on economic education* // *The Journal of Economic Education*. – 2008. – Т. 29. – №. 2. – С. 99-110.
4. Валдайцев С.В., Лезина Т.А. Актуальные проблемы повышения уровня университетского экономического образования в России // *Вестник Санкт-Петербургского университета. Экономика*. – 2012. – №. 4. – С. 83-93.
5. Виноградская Н.А. Формирование исследовательской компетентности и профессиональных навыков студентов в контексте повышения качества экономического образования // *Дизайн и технологии*. – 2016. – №. 55. – С. 138-143.
6. Адамова Л.Е., Варламов О.О. Применение миварных технологий для внедрения в инженерном и экономическом образовании индивидуальных траекторий студентов // *Известия Кабардино-Балкарского научного центра РАН*. – 2020. – №. 1 (93). – С. 18-34.
7. Алексейчева Е.Ю., Скубрий Е.В., Черкашин О.Ю. Образование: показатели оценки и вопросы его совершенствования в целях развития инновационной экономики // *Вестник Московского городского педагогического университета. Серия: Экономика*. – 2019. – №. 1. – С. 99-110.
8. Murodali Jalilovich Vohobov, Guljaxon Erdanovna Umarova, Shaxnoza Gafurovna Xalilxodjayeva. *МАТЕМАТИК ТА'LIMNI IQTISODIY TA'LIM BILAN INTEGRATSIYALASHNING KONSEPTUAL ASOSLARI* // *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*. 2021. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/matematik-talimni-iqtisodiy-ta-lim-bilan-integratsiyalashning-konseptual-asoslari>.
9. Валдайцев Сергей Васильевич, Лезина Татьяна Андреевна. Актуальные проблемы повышения уровня университетского экономического образования в России // *Вестник Санкт-Петербургского университета. Экономика*. 2012. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/aktualnye-problemy-povysheniya-urovnya-universitetskogo-ekonomicheskogo-obrazovaniya-v-rossii>

https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss5/a51

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI (SDGs)

Urinov Bobur Nasilloevich -
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Korporativ boshqaruv kafedrasida dotsenti
Kenjayeva Umriya Faxritdinovna -
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Korporativ boshqaruv kafedrasida katta o'qituvchisi

Аннотация. Олий та'лим муассасалари фаолиятida бoшqа тaрmoқ soҳaлaриdаgи тaшкiлoтлaр билaн бiр qaтoрдa Bаrқaрoр ривojlаnиш mақсаdlаrini (SDGs) аmаlgа оshirishgа kаttа е'tibоr qаrаtilmоqдa. Ushbu mаqоlаdа OTMlаr tоmоnidаn SDGsnі о'z fаоliyаti, о'quv dаsturlаri, tаdqiqоtlаr vа jаmоаtchilik ishtirokigа integratsiyа qilish bо'yichа kо'rilayotgаn sа'y-hаrаkаtlаr vа yоndаshuvlаr kо'rib chiqilgаn. Shuningdek, SDGsnі аmаlgа оshirishdа ilg'or tаjribаlаr, muаmmоlаr vа imkоniyаtlаr о'rgаnilgаn vа OTMlarning bаrқaрoрlikni rivojlantirishdа qо'shishi mumkin bо'lгan hissаsi tahlil qilingаn. Tаdqiqоtdаn mаqsаd SDGsnі sаmаrаli аmаlgа оshirishgа intilayotgаn OTMlаr uchun muvаffaqiyatli strategiyаlаr vа tаvsiyаlаr berishdаn ibоrаt.

Калит со'злар: bаrқaрoр rivojlаnиш mақсаdlаri (SDGs), оliy та'lim, о'quv dаsturlаri integratsiyasi, jаmоаtchilik ishtiroki, bаrқaрoрlik.

ЦЕЛИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Уринов Бобур Насиллоевич -
Доцент кафедры Корпоративного управления
Ташкентского государственного экономического университета,
Кенжаева Умрия Фахритдиновна -
Старший преподаватель кафедры Корпоративного управления
Ташкентского государственного экономического университета

Аннотация. Поскольку университеты стремятся внести свой вклад в доступ к высшему образованию, особое внимание уделяется реализации Целей устойчивого развития (SDGs). В этой статье рассматриваются усилия и инструменты, предпринимаемые университетами для интеграции SDGs в свою деятельность, учебные программы, оценку и контроль. Изучает передовой опыт, проблемы реализации SDGs. В статье используются тематические исследования и отчеты для обоснования стратегий и рекомендаций для университетов, стремящихся эффективно реализовать SDGs.

Ключевые слова: цели устойчивого развития (ЦУР), высшее образование, интеграция учебных программ, участие общественности, устойчивость.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Urinov Bobur Nasilloevich -
Tashkent State Economic University, associate
professor at Corporate Governance Department
Kenjaeva Umriya Fakhritdinovna -
Tashkent State Economic University, Senior lecturer
at Corporate Governance Department

Abstract. As universities seek to contribute to access to higher education, there is a particular focus on implementing the Sustainable Development Goals (SDGs). This article examines the efforts and tools undertaken by universities to integrate the SDGs into their operations, curricula, assessment and monitoring. Explores best practices, challenges and universities in implementing the SDGs. Research uses case studies and reports to inform strategies and recommendations for universities seeking to effectively implement.

Keywords: sustainable development goals (SDGs), higher education, curriculum integration, public participation, sustainability.

Kirish. Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) 2015-yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tomonidan 2030-yilgacha Barqaror rivojlanish kun tartibi doirasida qabul qilingan 17 ta global maqsaddan iborat. SDGs qashshoqlikka barham berish, sayyorani himoya qilish va 2030-yilgacha barcha odamlar tinchlik va farovonlikdan bahramand bo'lishini ta'minlash uchun qaratilgan universal chaqiriqdir.

SDGning 17 ta global maqsadi o'zaro bog'liq bo'lgan ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik masalalarning keng doirasini qamrab oladi. Ular hukumatlar, biznes, fuqarolik jamiyati va shaxslarning barqaror va inklyuziv kelajakka erishish yo'lida hamkorlikda ishlashi uchun asos yaratadi. SDGs qashshoqlikka barham berish, ta'lim, gender tengligi, toza suv va sanitariya, arzon va toza energiya, barqaror shaharlar va jamoalar, mas'uliyatli iste'mol va ishlab chiqarish, iqlim harakati va biologik xilma-xillikni saqlash kabi sohalarga qaratilgan.

Barqaror rivojlanishning 17 ta maqsadi quyidagilardan iborat:

1. Qashshoqlikka yo'l qo'ymaslik: qashshoqlikning barcha ko'rinishlariga barham berish, kam-

bag'al va zaif qatlamlarni ijtimoiy himoya qilishni ta'minlash.

2. Ochlikni tugatish: ochlikni tugatish, oziq-ovqat xavfsizligiga erishish, ovqatlanishni yaxshilash va barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirish.

3. Yaxshi salomatlik va farovonlik: sog'lom hayotni ta'minlash va barcha yoshdagilar uchun farovonlikni ta'minlash.

4. Sifatli ta'lim: inklyuziv va adolatli sifatli ta'limni ta'minlash va doimiy ta'lim imkoniyatlarini rag'batlantirish.

5. Gender tengligi: gender tengligiga erishish va barcha ayollar va qizlarning imkoniyatlarini kengaytirish.

6. Toza suv va sanitariya: barcha uchun suv, kanalizatsiya mavjudligi va barqaror boshqaruvini ta'minlash.

7. Arzon va toza energiya: hamma uchun arzon, ishonchli, barqaror va zamonaviy energiyadan foydalanishni ta'minlash.

8. Munosib mehnat va iqtisodiy o'sish: inklyuziv va barqaror iqtisodiy o'sishni, to'liq va samarali bandlikni hamda hamma uchun munosib mehnatni rag'batlantirish.

9. Sanoat, innovatsiyalar va infratuzilma: bardoshli infratuzilmani yaratish, inklyuziv va barqaror sanoatlashtirishni rag'batlantirish va innovatsiyalarni rivojlantirish.

10. Tengsizliklarni kamaytirish: mamlakatlar ichida va o'rtasidagi tengsizlikni kamaytirish.

11. Barqaror shaharlar va jamoalar: shaharlar va aholi punktlarini inklyuziv, xavfsiz, bardoshli va barqaror qilish.

12. Mas'uliyatli iste'mol va ishlab chiqarish: barqaror iste'mol va ishlab chiqarish modellarini ta'minlash.

13. Iqlim bo'yicha harakatlar: iqlim o'zgarishi va uning ta'siriga qarshi kurashish uchun shoshilinch choralar ko'rish.

14. Suv ostidagi hayot: okeanlar, dengizlar va dengiz resurslarini saqlash va barqaror foydalanish.

15. Quruqlikdagi hayot: yer usti ekotizimlarini muhofaza qilish, tiklash va barqaror foydalanishni rag'batlantirish, o'rmonlarni barqaror boshqarish, cho'llanishga qarshi kurashish, yerlar degradatsiyasini to'xtatish va qaytarish hamda biologik xilmaxillikning yo'qolishini to'xtatish.

16. Tinchlik, adolat va kuchli institutlar: tinch va inklyuziv jamiyatlarni rag'batlantirish, barcha uchun adolatdan foydalanish imkoniyatini ta'minlash va barcha darajadagi samarali, mas'uliyatli va inklyuziv institutlarni qurish.

17. Maqsadlar bo'yicha hamkorlik: amalga oshirish vositalarini kuchaytirish va barqaror rivojlanish uchun global hamkorlikni jonlantirish.

SDGs bir-biri bilan chambarchas bog'liq va bir-birini mustahkamlaydi, bu esa bugungi kunda dunyo oldida turgan murakkab muammolarni hal qilish uchun kompleks yondashuvlar zarurligini tan oladi. SDGsga erishish uchun butun dunyo bo'ylab hukumatlar, bizneslar, fuqarolik jamiyati tashkilotlari va alohida shaxslarning aniq choralar ko'rish, siyosatni amalga oshirish, resurslarni safarbar qilish, tarmoqlar va chegaralar bo'ylab hamkorlik qilish uchun birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi.

SDG sari erishilgan yutuqlarni monitoring qilish juda muhim va mamlakatlar va tashkilotlar hisobdorlik va shaffoflikni ta'minlash uchun turli ko'rsatkichlar va hisobot mexanizmlaridan foydalangan holda ularning natijalarini kuzatib boradi. SDG barqaror rivojlanish uchun yo'l xaritasini taqdim etadi va kelajak avlodlar uchun yanada adolatlilik va barqaror dunyoni yaratish uchun yo'naltiruvchi asos bo'lib xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Barqaror rivojlanish maqsadlarini (SDGs) universitetlar va oliy ta'lim muassasalari amalga oshirishni o'rgandi. Ularning tadqiqotlari SDGsni universitet siyosati, amaliyoti va o'quv dasturlariga integratsiyalashning turli jihatlariga qaratilgan. Bu sohada bir nechta taniqli olimlar o'z tadqiqotlarida quyidagilarni bayon qilgan:

Piter Bleyz Korkoran [1] – Florida Gulf Coast universitetida atrof-muhitni o'rganish va ekologik ta'lim professori. Uning tadqiqotlari barqaror rivojlanish uchun ta'lim (ESD), shu jumladan, SDGsning oliy ta'limga integratsiyalashuviga qaratilgan. U o'zgaruvchan barqarorlik ta'limi va barqarorlik muammolarini hal qilishda universitetlarning roli haqida ko'p yozgan.

Daniella Tilberi [2] – Buyuk Britaniyaning Gloucestershire universitetining barqarorlik professori. U oliy ta'limda barqarorlik, jumladan, SDGsni universitet o'quv dasturlari va boshqaruv tuzilmalariga integratsiyalash bo'yicha tadqiqot olib bordi. Uning ishi transformativ ta'lim, barqarorlik yetakchiligi va barqarorlikka o'tishni boshqarishda universitetlarning roliga urg'u beradi.

Aleks A. Fri [3] – oliy ta'limda barqarorlikka ixtisoslashgan tadqiqotchi va amaliyotchi. Uning tadqiqotlari SDGsning universitet o'quv dasturlariga integratsiyalashuvi, talabalarning faolligi va barqarorlik sari tashkiliy o'zgarishlarni o'rganadi. U barqarorlik vakolatlarini, o'quv dasturlarini o'zgartirish va barqarorlik uchun hamkorlik kabi mavzularda maqolalar chop etdi.

Mattias Bart [4] – Shveysariyaning Syurix universiteti qoshidagi Oliy ta'lim va fan tadqiqotlari markazining katta ilmiy xodimi. Uning tadqiqotlari oliy ta'lim muassasalarida SDGsning amalga oshirishiga, jumladan, SDGs integratsiya strategiyalari, boshqaruv tuzilmalari va taraqqiyot monitoringi ko'rsatkichlarini tahlil qilishga qaratilgan. U oliy ta'limda barqarorlik mavzusidagi ilmiy nashrlarga hissa qo'shgan.

Charlz Xopkins [5] – Kanadadagi York universitetining va YuNESKOning ta'limni barqarorlikka yo'naltirish bo'yicha kafedrasini professori. U oliy ta'limda barqarorlikni ta'minlash va SDGsni universitet o'quv dasturlariga integratsiyalash bo'yicha keng qamrovli tadqiqotlar olib bordi. Uning ishi barqarorlik uchun transformativ o'rganish, barqarorlik yetakchiligi va SDGsga erishishda ta'limning roliga urg'u beradi.

Bu olimlar, jumladan, oliy ta'limda barqaror rivojlanish sohasiga oid qimmatli fikrlar va tadqiqotlar olib borishdi. Ularning ishi SDGsni o'z siyosatlarini, amaliyotlari va ta'lim dasturlariga samarali integratsiya qilishga intilayotgan universitetlar uchun yo'l-yo'riq va tavsiyalar beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot metodologiyasining asosini Barqaror rivojlanish maqsadlari va universitetlar SDGsni qanday amalga oshirishi mumkinligi bo'yicha muallif tomonidan tizimli tahlil, tanlanma adabiyotlar tahlili bo'yicha materiallar tashkil qiladi. Shuningdek, tadqiqot jarayonida umumlashtirish, taqqoslash, solishtirma tahlil kabi ilmiy tadqiqot usullaridan keng foydalanilgan.

Tahlil va natijalar. Universitetlar Barqaror Rivojlanish Maqsadlarini (SDGs) o'qitish, tadqiqot,

operatsiyalar va hamkorlikka integratsiyalash orqali amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. Universitetlar SDGlarni amalga oshirishning ba'zi usullari quyidagilardan iborat:

- SDGlarni universitetning turli fanlar bo'yicha o'quv rejasiga kiritish. Barqarorlik, ijtimoiy mas'uliyat va SDGlarga qaratilgan kurslar va dasturlarni taklif etish. Barqaror rivojlanishni yaxlit tushunishga yordam berish uchun fanlararo hamkorlikni rag'batlantirish muhim omillardan hisoblanadi.

- SDGs bilan bog'liq muammolar va imkoniyatlarni hal qiluvchi tadqiqotlarni rag'batlantirish. Barqaror rivojlanish mavzularida tadqiqot olib borishda professor-o'qituvchilar va talabalarni qo'llab-quvvatlash va fanlararo ilmiy hamkorlik uchun resurslar bilan ta'minlash. SDGsga erishishga hissa qo'shadigan yechimlarni ishlab chiqish uchun innovatsiyalar va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash.

- Ekologik toza amaliyotlarni joriy etish orqali universitet faoliyatini yanada barqaror qilish. Bu energiya va suv sarfini kamaytirish, chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlashni rag'batlantirish, qayta tiklanadigan energiya manbalarini qabul qilish va barqaror transport imkoniyatlarini kengaytirishni o'z ichiga olishi mumkin. Ijtimoiy va ekologik jihatdan mas'uliyatli mahsulot va xizmatlarga ustuvor ahamiyat beradigan barqaror xarid amaliyotini joriy etish SDGs usullaridan biridir.

- Barqaror rivojlanish tamoyillari va SDGsga mos keladigan siyosat va strategiyalarni ishlab chiqish va amalga oshirish. Universitetning strategik rejalashtirish jarayonlariga barqarorlik masalalarini integratsiyalash. Barqaror rivojlanish tashabbuslarini nazorat qilish va SDG sari taraqqiyotni kuzatish uchun boshqaruv tuzilmalari va mexanizmlarini yaratish.

- Mintaqaviy va global darajadagi barqarorlik muammolarini hal qilish uchun mahalliy hamjamiyat, biznes, davlat idoralari va fuqarolik jamiyati tashkilotlari bilan hamkorlik qilish. SDGlarga hissa qo'shadigan bilim almashish, salohiyatni oshirish va hamkorlik loyihalarida qatnashish. Talabalar va xodimlarni jamoat ishlariga, ko'ngillilik va ijtimoiy tadbirkorlik tashabbuslariga jalb qilishni rag'batlantirish.

- Talabalar, professor-o'qituvchilar, xodimlar va keng jamoatchilik o'rtasida SDG haqida xabardorlikni oshirish. Barqarorlik mavzulari va SDGs bo'yicha seminarlar, treninglar, konferensiyalar va ommaviy ma'ruzalar tashkil etish. Barqaror rivojlanish muammolari atrofida muloqot va tanqidiy fikrlashni rag'batlantirish.

- Universitetning SDGlarni amalga oshirishdagi yutuqlarini monitoring qilish, baholash va hisobot berish mexanizmlarini ishlab chiqish. Shaffoflik va hisobdorlikni ta'minlash uchun Global Reporting Initiative (GRI) yoki BMTning Barqaror rivojlanish

yechimlari tarmog'i (SDSN) kabi barqarorlik hisoboti tizimlarida ishtirok etish.

- Oliy ta'lim tarmoqlari va platformalarida SDGlarni faol targ'ib qilish orqali barqaror rivojlanishda yetakchilikni namoyish etish. Boshqa universitetlar va akademik muassasalarni SDGlarni qabul qilishga va eng yaxshi tajribalarni almashishga undash.

- Universitetlar bir nechta manfaatdor tomonlar, jumladan, boshqa universitetlar, davlat organlari, nodavlat tashkilotlar, sanoat va mahalliy hamjamiyatlarni o'z ichiga olgan hamkorlik va hamjihatlik tashabbuslarida qatnashishi mumkin. Ushbu hamkorlik bilim almashinuvi, qo'shma tadqiqot loyihalari va barqarorlik bilan bog'liq murakkab muammolarni hal qilish bo'yicha jamoaviy harakatlarni rag'batlantiradi.

- Talabalarga SDGs bilan bog'liq tajribaviy o'rganish va dala ishlari uchun imkoniyatlarni taqdim etish. Bu talabalarga jamoalar bilan to'g'ridan to'g'ri muloqot qilish va barqaror rivojlanish masalalari bo'yicha amaliy tushunchalarga ega bo'lish imkonini beradigan amaliyotlar, xizmat ko'rsatish loyihalari va sayohatlarni o'z ichiga olishi mumkin.

- Barqarorlik va SDGni targ'ib qiluvchi talabalar boshchiligidagi tashabbuslarni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash. Bu atrof-muhitni muhofaza qilish, ijtimoiy adolat, qashshoqlikni kamaytirish yoki barqaror tadbirkorlikka qaratilgan talabalar tashkilotlari, klublar yoki loyihalarni o'z ichiga olishi mumkin. Talabalarga barqarorlik tashabbuslariga egalik qilish va ularni resurslar va murabbiylik bilan ta'minlashga imkon berish.

- Barqarorlik tamoyillarini kampusni rejalashtirish va loyihalashga integratsiyalash. Kampus obyektlarini qurish yoki ta'mirlashda energiya samaradorligi, qayta tiklanadigan energiya ishlab chiqarish, yashil qurilish standartlari, biologik xilmaxillikni saqlash va barqaror transport imkoniyatlari kabi omillarni hisobga olish zarur. Yashil maydonlarni yaratish va barqaror ko'kalamzorlashtirish amaliyotlarini targ'ib qilishdir.

- Fakultet, xodimlar va talabalar uchun barqarorlik konsepsiyalari va SDGs tushunchalarini oshirish uchun o'quv dasturlari va seminarlarini taklif qilish kerak. Bu barqaror amaliyotlar, iqlim o'zgarishini yumshatish va moslashish, mas'uliyatli iste'mol va ijtimoiy tenglik bo'yicha seminarlarni o'z ichiga olishi mumkin. Barqarorlik savodxonligi madaniyatini rivojlantirish va odamlarga barqarorlik chempioni bo'lish imkoniyatini berish zarur.

- Akademik nashrlar, konferensiyalar, seminarlar va onlayn platformalar orqali SDGs bilan bog'liq tadqiqot natijalari, ilg'or tajribalar va innovatsiyalarni baham ko'rish zarur. Fakultet va tadqiqotchilarni o'z ishlarini ochiq jurnallarda nashr etishga rag'batlantirish. Barqarorlik markazlari, tadqiqot institutlari yoki onlayn hamjamiyatlar kabi bilim

almashish va hamkorlik platformalarini yaratish mumkin.

- Barqaror rivojlanish va SDGs bilan bog'liq g'oyalar, bilimlar va amaliyotlar almashinuviga yordam beradigan xalqaro hamkorlik va almashinuvlarni rivojlantirish. Talabalarni barqarorlik, global fuqarolik va madaniyatlararo tushunishga qaratilgan chet elda o'qish dasturlarida ishtirok etishga undash.

- Universitetda SDGs sari taraqqiyotni kuzatish uchun indikatorlar va monitoring asoslarini ishlab chiqish. Barqarorlik tashabbuslari, tadqiqot loyihalari va o'quv dasturlarini integratsiyalashuv harakatlarining ta'sirini muntazam ravishda baholash, yaxshilash va muvaffaqiyat hikoyalarini baham ko'rish.

- Universitetlar mahalliy, milliy va global miqyosda SDGsga erishishni qo'llab-quvvatlovchi siyosat va amaliyotlarni himoya qilish uchun o'z tajribalari va ta'siridan foydalanishi mumkin. Siyosiy muloqotlarda qatnashish, siyosat tavsiyalariga hissa qo'shish va barqaror rivojlanish kun tartibini ilgari surish uchun siyosatchilar bilan hamkorlik qilish mumkin.

- Bitiruvchilar orasida barqaror rivojlanishga umrbod sadoqatni shakllantirish. Tajriba almashish, barqaror rivojlanish tashabbuslarini ilgari surish va barqaror rivojlanish loyihalarida doimiy ishtirok etish va hozirgi talabalarga murabbiylik qilishda imkoniyatlar yaratish uchun bitiruvchilar tarmoqlari bilan shug'ullanish.

Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali universitetlar SDGlarni ilgari surish, barqarorlik madaniyatini yaratish va barqaror rivojlanishning murakkab vazifalarini hal qilish uchun yetakchilar va mutaxassislarning keyingi avlodini tayyorlashda muhim rol o'ynashi mumkin.

Barqaror rivojlanish maqsadlarini (SDGs) muvaffaqiyatli amalga oshirishni ko'rsatgan universitetlarning bir nechta misollarini tahlilda ko'rishimiz mumkin:

Arizona davlat universiteti (ASU), Amerika Qo'shma Shtatlari: ASU barqarorlik va SDGsga sodiqligi uchun tan olingan ta'lim muassasalaridan biridir. Universitet Barqarorlik maktabi kabi dasturlar orqali barqarorlikni o'z o'quv rejasiga kiritdi, bu esa barqarorlik ta'limiga qaratilgan daraja dasturlarini taklif qiladi. ASU, shuningdek, uglerod izini kamaytirish, qayta tiklanadigan energiyani targ'ib qilish va barqarorlik muammolarini hal qilish uchun jamoat hamkorligida ishtirok etishda sezilarli yutuqlarga erishdi. Keyptaun universiteti (UCT), Janubiy Afrika: UCT SDGlarni amalga oshirishda faol ishlamoqda. Universitet barqarorlikni o'qitish, tadqiqot va operatsiyalariga birlashtirgan. UCTning Ekologik barqarorlik rejasida iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish, isrofgarchilikni kamaytirish, ijtimoiy tenglikni rag'batlantirish va jamoatchilik ishtirokini rag'batlantirish majburiyatini belgilaydi. Universitet, shuningdek, Afrika-

dagi iqlim o'zgarishini hal qilish uchun tadqiqot va salohiyatni oshirish dasturlarini olib boradigan Afrika iqlim va rivojlanish tashabbusiga mezbonlik qiladi.

Chalmers texnologiya universiteti, Shvetsiya: Chalmers universiteti o'zining barqaror rivojlanish sa'y-harakatlari uchun SDGni yo'naltiruvchi asos sifatida qabul qildi. Universitet barqarorlik tamoyillarini tadqiqot, ta'lim va kampus faoliyatiga kiritadi. Chalmers o'z faoliyatini SDGs bilan muvofiqlashtirib, barqaror energiya, shahar taraqqiyoti va transport kabi sohalarga e'tibor qaratadi. Universitet, shuningdek, barqaror innovatsiyalar va bilimlarni uzatishni rag'batlantirish uchun sanoat va boshqa manfaatdor tomonlar bilan hamkorlik qiladi.

British Columbia universiteti (UBC), Kanada: UBC barqarorlik va SDGsga sodiqligi uchun tan olingan. Universitet o'quv dasturlari integratsiyalashuvi, tadqiqot tashabbuslari, kampus operatsiyalari va jamoatchilik ishtiroki kabi turli jihatlarni o'z ichiga olgan mustahkam barqarorlik strategiyasiga ega. UBCning barqarorlikni ta'minlash borasidagi sa'y-harakatlari orasida issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishga qaratilgan Iqlim bo'yicha harakatlar rejasida talabalar va xodimlarni barqarorlikni ta'minlash bo'yicha loyihalarga jalb qiluvchi SEEDS Barqarorlik Dasturi kiradi.

Glasgow universiteti, Buyuk Britaniya: Glasgow universiteti barqarorlik va SDGsga sodiqligi bilan ajralib turadi. Universitet ta'lim va tarbiya, tadqiqot, kampus operatsiyalari va jamoatchilik bilan aloqalarni qamrab oluvchi keng qamrovli barqarorlik strategiyasini amalga oshiradi. U Buyuk Britaniyadagi qazib olinadigan yoqilg'idan voz kechgan va 2030-yilga kelib, uglerod neytralligini ta'minlagan birinchi universitet bo'lish kabi muhim bosqichlarga erishmoqchi. Universitet global barqarorlik muammolarini hal qilish uchun fanlararo ilmiy hamkorlikni ham ta'kidlaydi.

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti (TDIU), O'zbekiston: TDIU SDGlarni amalga oshirishda faol ishlamoqda. Universitet o'quv dasturlari integratsiyalashuvi, tadqiqot tashabbuslari va jamoatchilik ishtiroki kabi turli jihatlarni o'z ichiga olgan mustahkam barqarorlik strategiyasiga ega. Universitet o'zining barqaror rivojlanish sa'y-harakatlari uchun "Yashil makon" loyihasi, talabalar va xodimlarni barqarorlikni ta'minlash bo'yicha loyihalarga jalb qiluvchi memorandum imzolandi. Muqobil energiya manbalarini o'rnatish natijasida elektr energiyasi mustaqilligiga erishildi.

Ushbu universitetlar SDGni o'z siyosati, amaliyoti va madaniyatiga muvaffaqiyatli integratsiyalashgan institutlarning namunasi bo'lib xizmat qiladi. Ularning barqarorlikka sodiqliklari va SDGni hal qilish bo'yicha sa'y-harakatlari universitetlarning barqaror rivojlanishni ilgari surishda qanday o'zgartiruvchi rol o'ynashini ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar. Barqaror rivojlanish maqsadlarini (SDGs) universitetlarda amalga oshirish yanada barqaror va adolatli kelajakni yaratishga hissa qo'shadigan hayotiy ishdir. Olimlar va universitetlar SDGsni oliy ta'limning turli jabhalariga, jumladan, o'quv dasturlari, tadqiqotlar, kampus operatsiyalari va jamoatchilik ishtirokiga integratsiya qilishda sezilarli yutuqlarga erishdilar. Muvaffaqiyatli misollardan olingan ilg'or tajriba va saboqlarni qabul qilish orqali universitetlar SDGsni amalga oshirish bo'yicha sa'y-harakatlarini kuchaytirishi mumkin.

SDGsni samarali amalga oshirishga intilayotgan universitetlar uchun ba'zi tavsiyalar:

1. Universitetlar barqarorlik va SDGlarga kuchli yetakchilik va institutsional sodiqlikni namoyish etishi kerak. Ushbu majburiyat missiya bayonotlari, strategik rejalar va boshqaruv tuzilmalarida o'z aksini topib, barqarorlikni universitetning asosiy qadriyatlarini va qaror qabul qilish jarayonlariga integratsiyalashuvini ta'minlashi kerak.

2. Universitetlar o'z o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqishi va fanlar bo'yicha barqarorlik va SDGlarni o'z ichiga olishi kerak. Bunga fanlararo kurslarni ishlab chiqish, barqarorlik konsepsiyalarini mavjud kurslarga integratsiyalash va real barqarorlik muammolarini hal qiluvchi tajribaviy o'rganish imkoniyatlarini ilgari surish orqali erishish mumkin.

3. Universitetlar SDGsga erishishga bevosita hissa qo'shadigan tadqiqot va innovatsiyalarga ustuvor ahamiyat berishi kerak. Bu fanlararo ilmiy hamkorlikni rivojlantirish, barqarorlikka yo'naltirilgan loyihalarni moliyalashtirish va resurslar bilan ta'minlash va barqarorlikka bag'ishlangan tadqiqot markazlari yoki institutlarini tashkil etishni o'z ichiga oladi.

4. Universitetlar o'z faoliyati va infratuzilmasi doirasida barqaror amaliyotlarni qabul qilishi kerak. Bu energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish, uglerod chiqindilarini kamaytirish, chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlashni rag'batlantirish, qayta

tiklanadigan energiya manbalariga sarmoya kiritishni o'z ichiga oladi. Universitetlar, shuningdek, barqaror qurilish loyihalari va transport imkoniyatlariga intilishi mumkin.

5. Universitetlar tashqi manfaatdor tomonlar, jumladan, boshqa universitetlar, davlat idoralari, korxonalar va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda faol ravishda izlanishi kerak. Ushbu hamkorliklar bilim almashish, qo'shma loyihalar va barqarorlik muammolarini hal qilish bo'yicha jamoaviy harakatlarni osonlashtiradi.

6. Universitetlar talabalarni barqarorlik tashabbuslarining faol ishtirokchilari sifatida jalb qilishi kerak. Bunga talabalar boshchiligidagi tashkilotlar, barqarorlikka yo'naltirilgan klublar va tadbirlar, yetakchilik dasturlari va tajribaviy o'rganish va jamoat xizmati uchun imkoniyatlar orqali erishish mumkin.

7. Universitetlar SDGsni amalga oshirishda erishilgan yutuqlarni kuzatib borish va xabar berish uchun shaffof hisobot mexanizmlarini yaratishi kerak. Bu barqarorlik hisoboti asoslarini qabul qilishni va yutuqlar, muammolar va kelajak maqsadlarini ta'kidlaydigan barqarorlik hisobotlarini muntazam chop etishni o'z ichiga olishi mumkin.

8. Universitetlar barqarorlik va SDGs bilan bog'liq bilim almashish tarmoqlari, konferensiyalar va tadbirlarda faol ishtirok etishi kerak. Eng yaxshi tajribalar, olingan saboqlar va tadqiqot natijalarini boshqa muassasalar bilan bo'lishish jamoaviy o'rganishga hissa qo'shadi va barqaror rivojlanish yo'lidagi taraqqiyotni tezlashtiradi.

Ushbu tavsiyalarni qabul qilish va ularni o'ziga xos sharoitlarga moslashtirish orqali universitetlar SDGsni amalga oshirishga katta hissa qo'shishi mumkin. Universitetlar o'zlarining ta'lim, tadqiqot, kampus operatsiyalari va jamoatchilik bilan aloqalari orqali ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirish va barqaror rivojlanishga sodiq bo'lgan kelajak rahbarlarini ilhomlantirish imkoniyatiga ega.

Manba va foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Corcoran P.B., Wals A.E. *Higher education and the challenge of sustainability*. // Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. 2004. T. 10. C. 0-306.
2. McBain B. et al. *Collaboratively crafting learning standards for tertiary education for environment and sustainability*. // *International Journal of Sustainability in Higher Education*. 2023.
3. Prihoda K.R. et al. *Workshop Summary: Habitat Management in the St. Louis River Estuary*. 2022.
4. Barth M. et al. *Developing key competencies for sustainable development in higher education*. // *International Journal of sustainability in higher education*. 2007. T. 8. №. 4. C. 416-430.
5. Hopkins C., McKeown R. *Education for sustainable development: an international perspective*. // *Education and sustainability: Responding to the global challenge*. 2002. T. 13. C. 13-24.
6. Barth M., Godemann J., Rieckmann M. & Stoltenberg U. (2007). *Oliy ta'limda barqaror rivojlanish uchun asosiy kompetensiyalarni rivojlantirish*. // "Oliy ta'limda barqarorlik" xalqaro jurnali, 8(4), 416-430.
7. Filho WL, Azeiteiro UM, Alves F., Caeiro S. & Martinho MG (Tahrirlar). (2018). *Fan va muhandislik o'quv dasturlarida barqarorlik haqidagi fikrlashni integratsiyalash*. Springer.
8. Leal Filho V. va Skanavis C. (Tahrirlar). (2017). *Universitetlarning o'quv dasturlarida barqarorlikni amalga oshirish: yondashuvlar, usullar va loyihalar*. Springer.
9. Lozano R., Ceulemans K., Alonso-Almeida M., Huisingh D., Lozano F.J., Waas T., ... & Hugé J. (2015). *Oliy ta'limda barqaror rivojlanish majburiyatlari va amalga oshirilishini ko'rib chiqish: butun dunyo bo'ylab o'tkazilgan so'rov natijalari*. // "Toza ishlab chiqarish" jurnali, 108, 1-18.
10. YUNESKO. (2017). *Barqaror rivojlanish maqsadlari uchun ta'lim: o'quv maqsadlari. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta'lim, fan va madaniyat masalalari bo'yicha tashkiloti*.
11. *Birlashgan Millatlar Tashkiloti*. (2015). *Dunyomizni o'zgartirish: Barqaror rivojlanish uchun 2030 kun tartibi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi*.
12. Velazquez L., Munguia N. va Gomes S. (2016). *Oliy ta'limda barqaror rivojlanish maqsadlari. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 7(4), 494-506.